

B2 Soorten aardrijkskunde

► Aardrijkskunde (of **geografie**) gaat over **gebieden** (of regio's).

Gebied of regio = een stuk van het **aardoppervlak**.

Gebied = **landschap**.

● **Natuur**landschap: niet door mensen veranderd.

Fysische geografie bestudeert de manier waarop een natuurlandschap door de natuur is gemaakt.

● **Ingericht** landschap: veranderd en ingericht door mensen.

Sociale geografie bestudeert de manier waarop mensen een landschap hebben ingericht.

B3 Beschrijven en verklaren

► Je kunt een gebied beschrijven en verklaren.

● Vragen bij beschrijven: **wat** en **waar**?

● Vraag bij verklaren: **waarom**?

Verband leggen tussen twee of meer dingen.

Natuurlijke en **menselijke** factoren spelen een rol.

B7 Wisselen van schaalniveau

► Vijf schaalniveaus:

- **lokale** schaal: plaatselijk

- **regionale** schaal: landsdeel, provincie of streek

- **nationale** schaal: landelijk

- **continentale** schaal: een werelddeel

- **mondiale** schaal: de wereld

● Veranderen van schaalniveau door **inzoomen** of **uitzoomen**.

B33 Weer en klimaat

► Het weer zegt iets over de lucht om ons heen: de **dampkring**.

● Weer: plaatselijk en veranderlijk.

Elementen: **temperatuur**, **neerslag** en **wind**.

● Klimaat: gemiddeld weer over **langere tijd** (dertig à veertig jaar)

B38 Breedteligging en temperatuur

► De breedteligging beïnvloedt de **temperatuur**.

Hoge breedte: koud. Lage breedte: warm.

Oorzaak verschillen: hoogte van de zon.

● Poolstreken: **schuine** zonnestrallen → groot oppervlak → **minder** warmte.

■ Tropen: **loodrechte** zonnestrallen → klein oppervlak → **meer** warmte.

● Schuine zonnestrallen: **meer** weerkaatsing door **langere** weg door dampkring dan rechte → **minder** warm.

B39 Luchtstreken

► Luchtstreek: **temperatuurzone** op aarde.

Wiskundige begrenzing met **breedtecirkels** en thermische begrenzing.

● De tropen liggen rond de **evenaar**.

Bij de **keerkringen** op $23\frac{1}{2}^{\circ}$ N.B en $23\frac{1}{2}^{\circ}$ Z.B begint de gematigde zone.

● De gematigde zone ligt tussen de **breedtecirkels** van $23\frac{1}{2}^{\circ}$ en $66\frac{1}{2}^{\circ}$.

In de **subtropen** ligt de temperatuur tussen die in de gematigde en de tropische zone.

Voorbeeld: het gebied rond de **Middellandse Zee**.

- De **poolstreken** beginnen bij de breedtegraad van $66\frac{1}{2}^{\circ}$ N.B. en $66\frac{1}{2}^{\circ}$ Z.B.

De breedtecirkels van $66\frac{1}{2}^{\circ}$ heten de **poolcirkels**.

- Voorbij de poolcirkels is het 's zomers lang **licht** en 's winters lang **donker**.

In de **midzomernacht** gaat de zon niet onder, in de **poolnacht** komt de zon niet op.

B41 Hoogtegordels

► Hoogtegordel: **landschapszone** op een berg.

- Ontstaan door verschillen in **temperatuur**: hoe hoger hoe **kouder**.

■ Onder aan de berg ligt de loofboomgordel: 's zomers warmer dan **15 °C**.

■ Vervolgens de naaldboomgordel: **boomgrens** bij zomertemperatuur van **10 °C**.

■ Hierboven de **alpenweiden** met grassen, kruiden en lage struikjes.

■ Boven de 2.500 m ligt de **rotsgordel**. Kou en harde ondergrond → bijna geen **planten**.

■ Boven aan de berg ligt **eeuwige sneeuw**.

B42 Hoogteligging en temperatuur

► Op een bergtop is het **kouder** dan aan de voet van een berg.

● Zonnestrallen geven warmte af op het **aardoppervlak** → dampkring van **onderaf** verwarmd.

● Elke **100** meter wordt het **0,6 °C** kouder.

B48 Soorten regen (alleen het driehoekje)

► Opstijgende lucht wordt **koud** en kan **minder** water bevatten → waterdamp verandert in **waterdruppels** of **sneeuwvlokken**.

B50 Stijgingsregen

► Stijgingsregen: warmte bij evenaar → lucht **stijgt op** → lucht **koelt af** → wolken en regen.

● Gebieden met stijgingsregens: meer dan **2.000** mm per jaar, plantengroei: **tropisch regenwoud**.

B51 Droogte

► Dalende lucht **warmt op** → kan **meer** water bevatten → droogte.

● Droge (of **aride**) gebieden: minder dan 500 mm per jaar.

■ Woestijnen liggen net boven en onder de **tropen**: lucht daalt tussen de **20°** en **40°** N.B. en Z.B.

■ In Nederland droog weer bij **hogedrukgebied**.

B63 Klimaatdiagram

► Een klimaatdiagram toont **temperatuur** en **neerslag**.

● Het zijn **gemiddelde** temperaturen, gemeten over een **lange** periode.

■ Hoogste temperaturen: gemiddelde **maximumtemperatuur**.

Laagste temperaturen: gemiddelde **minimumtemperatuur**.

● In Nederland valt gemiddeld **800 mm** neerslag per jaar.

B97 Savanne

► Klimaat: tropisch, met een **droge tijd**.

Landschap: **graslanden, bomen, struiken**.

Droge tijd: gras wordt geel, bomen **stoten bladeren af**.

Dieren: leeuwen, giraffes, olifanten, zebra's.

B98 Steppe

► Klimaat: droog (**250-500** mm neerslag per jaar).

Landschap: **grassen en lage struikjes**.

Regen valt in **drie of vier** maanden.

Aanpassing aan droogte:

1. Grassen hebben **diepe wortels**.
2. Graspollen staan **wijd uit elkaar**.
3. Lange, smalle blaadjes of doornen tegen **verdamping**.

B99 Woestijn

► Klimaat: extreem droog (**0 - 250** mm neerslag per jaar).

Landschap: alleen schaarse begroeiing in de **woestijnsteppe**.

Misverstanden:

1 Weinig begroeiing door droogte, niet door **een onvruchtbare bodem**.

2 Niet alleen zand, maar vooral **grind- of rotsbodem**.

3 Niet altijd heet: Sahara in de winter **10 °C**.

• **Oase**: een plek in de woestijn waar water is.

1 **Bronoase**: uit een ondergrondse waterbron.

2 **Rivieroase**: uit een rivier vanuit nattere streken.

Begroeiing: **dadelpalmen**.

B101 Loofbos

► Bomen mogelijk bij **zomertemperatuur** hoger dan **10 °C**.

Loofboomgordel bij **wintertemperatuur** niet lager dan **-3 °C**.

• Subtropen liggen tussen **23½°** en **40°** breedte.

Mediterrane plantengroei: palmen, olijfbomen, vijgen.

Bomen bestand tegen extreme **droogte** en **hitte**.

B102 Naaldbos (taiga)

► Wintertemperatuur lager dan **-3 °C**.

Zomertemperatuur warmer dan **10 °C**.

Kouder = **boomgrens** = begin toendra.

• Geen scherpe grens tussen **taiga** en **toendra**.

• Ook niet tussen taiga en loofboomgordel: **gemengd bos**.

B103 Toendra

► Zomertemperatuur lager dan **10 °C**.

Winter van **negen** maanden.

Permafrost: altijd **bevroren** ondergrond.

Begroeiing: **grassen, mossen, lage struikjes**.

Lage zomertemperatuur → weinig **verdamping** dooiwater.

Permafrost → geen **wegzakking** dooiwater.

Gevolg: **moerassig, muggen**.

• Geen scherpe grens toendra en **taiga**.

B104 Landijs en zee-ijs

► Zomertemperatuur niet hoger dan **0 °C**.

Geen **plantengroei** mogelijk.

- Neerslag in de vorm van **sneeuw**.

Sneeuw smelt niet → **eeuwige** sneeuw → **landijs**.

- In het water: zee-ijs.

Afgebroken zee-ijs = **drijfjjs**.

Bevroren zee = **pakijs**.

B105 Landschapszones

► Oorspronkelijke (of **natuurlijke**) plantengroei: groei van natuur, zonder **ingrijpen van mensen**.

Ander woord voor plantengroei: **vegetatie**.

- Cultuurgrond: gebruikt voor akkerbouw of veeteelt.

Hoe **meer** mensen, hoe **minder** natuurlijke begroeiing.

Ingericht landschap = **cultuurlandschap**.

- Landschapszone of **natuurlandschap**: groot gebied (of: **gordel, zone**) met dezelfde natuurlijke vegetatie.

B246 Ontwikkelingssamenwerking

► Ontwikkelingssamenwerking: de hulp die **ontwikkelingslanden** krijgen van rijke landen. Soorten hulp: **financiële** hulp, **voedselhulp**, **technische** hulp, hulp in de vorm van **goederen**.

- **Noodhulp**: hulp om in leven te blijven bij hongersnoden, natuurrampen en oorlogen.

- **Structurele hulp** of **duurzame hulp**: hulp om blijvend verbeteringen aan te brengen.